

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΙΣ τὴν τελευταίαν καλλιτεχνικὴν ἐκθεσὶν ὁ κ. Ἰακωβίδης εἰχεν ἐκθέσει, ὡς γνωστόν, τὴν Ἑστιάδα του καὶ μίαν προσωπογραφίαν κυρίας. Ἡ τέχνη τοῦ σπανίου διδασκάλου εἶχεν, ἐννοεῖται, τὴν ἐκλεκτὴν τῆς σφραγίδας ἐπάνω καὶ εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς πίνακες. Ταυτοχρόνως ὅμως οἱ πίνακες αὐτοὶ ὠμιλοῦσαν διὰ μίαν θλιβεράν ἐπίδρασιν τοῦ ἐδῶ περιόλλοντος, ἐνὸς περιόλλοντος δολοφονικοῦ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ταλάντων, καὶ μᾶς ἔκαμαν νὰ νοσταλγῶμεν ἕνα ἄλλον Ἰακωβίδην, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ δὲν ἐαναείδαμεν: τὸν Ἰακωβίδην ζωγράφον τῶν παιδιῶν.

Οἱ μεγάλοι ζωγράφοι τῶν παιδιῶν μετροῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ὑπῆρξεν ὁ Ἰακωβίδης. Κίντερ-Μάλλερ! Ὃταν ἦτον ἀκόμη εἰς τὴν Γερμανίαν, τοῦ ἐζητεῦσαν ἀποκλεικτικῶς παιδιὰ, διότι ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην πρέπει νὰ ζητοῦμεν ὅ,τι καλλίτερον ἢμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ φωτεινοῦ Κόνσέρτου, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ἡ Πινακοθήκη μας, ἐζωγράφιζε παιδιὰ. Ὅσακις, ἀπὸ μίαν ἀνάγκην ἐσκουράσματος ἢ αὐτοδοκιμασίας, ἐξέφευγεν ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα του θέματα, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν τέχνην του εἰς ἕνα ἄλλο εἶδος, ἢ κριτικὴ καὶ οἱ θαυμασταὶ του συνωφρουοῦντο:

— Πῶς! Ὁ κ. Ἰακωβίδης ἔπαυσε νὰ ζωγραφίζει παιδιὰ; Τί κρίμα!

★

Ἐδῶ κανένας δὲν εὐρέθη νὰ συνοφρυωθῇ καὶ κανένας νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπορίαν αὐτήν. Ὁ κ. Ἰακωβίδης ἐλησμόνησε μὲ τὸν καιρὸν τοὺς παλαιούς του ἔρωτας. Οἱ πλοῦσιοι μας ἔχουν ἀνάγκην μόνον ἀπὸ καλὰ πορτραῖτα. Ὁ κ. Ἰακωβίδης δίδει τὰς μεγαλειτέρας ἐγγυήσεις διὰ μίαν ἀφοгон ἐκτέλεσιν, ὅπως ἕνας χειρουργὸς διὰ μίαν ἐγχείρησιν. Οἱ ἄνθρωποι, ποῦ θὰ ἔκαμαν τὰ πορτραῖτά τους εἰς τὴν Εὐρώπην, τὰ κάμνουν τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως κάμνουν τὰς ἐγχειρήσεις των εἰς τὸν κ. Φωκᾶν ἢ τὸν κ. Γερουλᾶνον. Ἐνα κέρδος καὶ αὐτό, δὲν λέγω ὄχι. Ἀλλὰ ὁ κ. Ἰακωβίδης, μὲ τὸ νὰ ζωγραφίζῃ εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἢ τὸν Δήμαρχον Ἀθηναίων, ἔπαυσε νὰ μᾶς διδῇ ὅ,τι εἶχε καλλίτερον εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν τέχνην του. Ἰδοὺ ἢ ζημία!

Διαφορετικὰ, πόσαι δροσερότητες, πόσον φῶς, πόσα χάρματα ὀφθαλμῶν, πόσαι ἀθωότητες, πόσοι σελαγισμοὶ ἀπλάστων ψυχῶν, πόσα ἀνθινὰ χρώματα, θὰ εἶχαν χυθῇ ἀκόμη ἀπὸ τὴν παλέτταν τοῦ διδασκάλου! Τὰ ἐχάσαμεν ὅλα αὐτά. Διότι τὸ παιδικὸν θαῦμα δὲν εἶνε κάτι τι, ποῦ ὁ καθένας ἢμπορεῖ νὰ τὸ προσηλώσῃ ἐπάνω εἰς μίαν ὀθόνην. Τὸ παιδί, μὲ τὸν ἀπλάστον σκελετόν του—μίαν ἀνυπαρξίαν σχεδὸν σκελετοῦ—μὲ τὸ ἀόριστον καὶ φευγαλέον σχέδιόν του, μὲ τὴν ἀσύλληπτον ὑγρότητά του, δὲν εἶνε καθαρὰ-καθαρὰ σχῆμα. Εἶνε χυμός, νεφέλωμα, παιγνίδι φωτὸς ἐσωτερικοῦ κ' ἐξωτερικοῦ, καρπὸς φανταστικὸς καὶ ἔμφυχος μαζῇ.

Καὶ μέσα εἰς τὸ εὐκίνητον καὶ παραλλάσσον αὐτὸ θαῦμα ὑπάρχει μία ψυχὴ, ποῦ παίζει καὶ κινεῖται καὶ παραλλάσσει, μὲ τὰ ἀξιολάτρευτα παιγνιδίσματα τοῦ φωτὸς ἐπάνω εἰς μίαν ἐπιφάνειαν ὑδάτων. Οἱ ζωγράφοι, ποῦ ἔφθασαν νὰ συλλαμβάνουν τὸ θαῦμα αὐτὸ εἰς τὸ πέταγμά του καὶ νὰ τὸ προσηλῶνουν ἐπάνω εἰς τὴν ὀθόνην ὅπως προσηλῶνομεν μίαν πεταλούσαν προσεκτικοὶ νὰ μὴ τινάξωμεν οὔτε ἕνα μῦρον ἀπὸ τὴν πολυχρῶμον παιπάλην τῶν πτερῶν της, δὲν εἶνε πολλοί. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἶνε ὁ κ. Ἰακωβίδης. Ἐπρεπε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ μὴν εἶνε πλέον. Τοῦ ἀπηγορεύθη νὰ εἶνε. Διότι, ὅταν ἀπὸ τὸν ποιητὴν ἢ τὸν καλλιτέχνην δὲν ζητοῦμεν ἐκεῖνο ποῦ ἢμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ, εἶνε ὡς νὰ τοῦ ἀπαγορεύωμεν νὰ μᾶς τὸ δώσῃ.

★

Ξαναεἶδα προχθὲς εἰς τὴν Πινακοθήκην τὸ Κόνσέρτο. Ὁ παιδικὸς αὐτὸς θρίαμβος, γεμάτος φῶς καὶ χαρὰν ἁρινῆς ἀνατολῆς, μοῦ ἀνοίξε τὴν ὄρεσιν. Ἀπὸ κεῖ ἐπέρασα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου, ἀναζητῶν τοὺς παλαιούς μου γνωρίμους καὶ ἴσως νέους ἀκόμη. Νέους δὲν εὐρήκα. Ὁ κ. Ἰακωβίδης ὅμως εἶχε τὴν καλοσύνην ν' ἀνοίξῃ ἕνα μεγάλον χαρτοφύλακα καὶ νὰ μοῦ παρουσιάσῃ τοὺς παλαιούς του ἔρωτας εἰς μίαν σειρὰν μεγάλων φωτογραφιῶν. Ὁ ὥραιος δροσερὸς παράδεισος τῆς ἀθωότητος ἐπέρασε πάλιν ἐμπρὸς μου, ὡς φαντασμαγορία. Ἀλλὰ τί δὲν ἐδέσμευσεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπὸ τὴν αἰνιγματικὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ ἐπάνω εἰς τοὺς πίνακές του; Πόσες πεταλούδες δὲν ἐκάρφωσεν ἐπάνω εἰς τὸ πέταγμά τους! Πόση ποίησις καὶ πόση φιλοσοφία μαζῇ!

Ἐκεῖνος ὁ μικρὸς διαβολᾶκος, ποῦ προσπαθεῖ νὰ γεμίσῃ τὴν σάλπιγγά του μὲ τὸ γάλα του καὶ τὸ γάλα τοῦ φεύγει ἀπὸ τὴν ἀντίθετον ὀπὴν, ἀντιμετωπίζει ἕνα μέγα πρόβλημα, τὸ ὁποῖον τοῦ δίδει μίαν ἀξιολάτρευτον ἐκφράσιν ἀλχημιστοῦ, σκυμμένου ἐπάνω εἰς τὸν ἀλαμπίκον του. Κ' ἐκεῖνος ὁ ἄλλος,

πού προσπαθεί νά γεμίση τὸ παπουτσάκι του μὲ τὸ κολουρί του, ἔχει τὴν σοβαρότητα ἐνὸς Ἑδισῶν, βυθισμένου εἰς τὸ πρόβλημα μιᾶς κολοσσιαίας ἐφευρέσεως. Ἀ! ἡ σοβαρότης αὐτὴ διὰ τὰ μηδαμινὰ πράγματα, τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἐκφράσεως, ὁ ἐνσαρκωμένος αὐτὸς Ἀριστοτέλειος ὁρισμὸς—εἰρωνεία τῆς σοφίας καὶ σοφία μαζὶ—εἶνε γιὰ φιλήματα. Κ' ἐπὶ τὸ γέλιο, τὸ κλάμμα, ὁ κλαυσιγέλως, ὁ πόνος, ἡ χαρά, ἀστραπαὶ ἔλα μιᾶς στιγμῆς, παιγνιδίσματα ἀκτίνων, κινήσεις χμῶν,

φαντασμαγορίαι χρωμάτων, σελαχιμοὶ ψυχῶν, συγχυσμένων μὲ τὴν ὕλην, μουσικὴ ἀποκρυσταλλωμένη ἐπάνω εἰς μίαν ἐθόνην. Αὐτὰ τὰ θαύματα κάνει ὁ ζωγράφος τῶν παιδιῶν· κ' ἔχομεν ἓνα Ἰακωβίδην μεταξύ μας, ποῦ μᾶς ἤλθε μὲ τὸ δῶρον αὐτὸ καὶ τὸ ἔθαψεν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ἐργαστηρίου του.

Ὁ κ. Ἰακωβίδης δὲν ζωγραφίζει πλέον παιδιά. Εἶνε τὸ μεγαλειότερον κακὸν ποῦ τοῦ ἐκάμαμεν, καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἀδικία, ποῦ ἐκάμαμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΛΜΑ-ΤΑΔΕΜΑ

ΠΕΒΙΩΣΕΝ εἰς τὸ Βισβράδεν ὁ διάσημος Ἀγγλος ζωγράφος σὲρ Λῶρενς Ἀλμα-Ταδέμα, τοῦ ὁποῖου ἡ σορὸς μετεφέρθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ταφεῖσα μετὰ τῆς ἐμπρεπούσης τιμῆς.

Γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου

αὐτοῦ ἐπικαθῆται—δι' ἡμᾶς τοῦλάχιστον τοὺς Ἑλληνας—κάποια διμυλῶδης ἀσάφεια. Καὶ ὅμως ὁ Ἀλμα-Ταδέμα ἐσημείωσε μεγάλον σταθμὸν εἰς τὴν ζωγραφικὴν μὲ τὴν πρωτοτυπίαν του καὶ ζωγραφίζον πάντοτε πίνακας ἱστορικοὺς—Μεσαιωνικοὺς κατ' ἀρχάς, Αἰγυπτιακοὺς κατόπιν, τελευταίως Ἑλληνορωμαϊκοὺς.

Ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ καλλιτέχνη δὲν διέρρευσεν ἥρεμος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ντούρπ τῆς Ὀλλανδίας ἀπὸ πατέρα συμβολαιογράφου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε πρὶν ὁ υἱὸς του συμπληρώσῃ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Κατὰ συνέπειαν τὸν ἀνέθρεψεν ἡ μήτηρ του, ἡ ὁποία ἐν τούτοις, μαζὶ μὲ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ κάμῃ τὸν μικρὸν Λαυρέντιον συμβολαιογράφον, ὅπως ἦτο ὁ πατήρ του. Ἀλλ' ὁ μικρὸς, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἤρχισε νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ κρίνῃ, ἐξεδήλωσε τὴν μεγαλειτέραν ἀπέχθειαν πρὸς τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἐδήλωσεν ὅτι μόνον ζωγράφος ἐννοοῦσε νὰ γείνῃ.

Ἐπηρεχολούθησεν ἄγῶν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῶν κηδεμόνων του, διότι ὁ καθεὶς ἐπέμενε μὲ πείσμα εἰς τὰς ἰδέας του. Ἀποτέλεσμα ἦτο, ὅτι ὁ Λαυρέντιος ἡσθένησεν ἀπὸ νευρικὴν προσβολὴν, καὶ τότε ἡ μήτηρ του ἐπέισθη νὰ τὸν ἀφήσῃ ν' ἀκολογήσῃ τὴν κλίσιν του.

Ὁ Ταδέμα ἀπερρίφθη κατ' ἀρχάς ἀπὸ ὅλας τὰς καλλιτεχνικάς Ἀκαδημίας τῆς Ὀλλανδίας, ἀποτυχὼν εἰς ὅλους τοὺς εἰσαγωγικοὺς διαγωνισμοὺς. Ἀφῆκε λοιπὸν τὴν Ὀλλανδίαν καὶ μετέβη εἰς τὴν Ἀμβέρσαν, ὅπου εἶχε τὴν τύχην ν' ἀρχίσῃ τὰς σπουδὰς του ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Βάππερς, ἀρχηγοῦ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἀντιδραστικοῦ κινήματος ἐναντίον τῶν ψευδοκλασικῶν ἰδεῶν τῆς ἀντιθέτου σχολῆς ὑπὸ τὸν Δανίδ. Ὁ Ταδέμα ἦτο τότε εἰκοσαετής καὶ ἔκαμνε προόδους καταπληκτικάς. Μετὰ τινά καιρὸν ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τὸν βαρὺν Λάϋς, ὑπὸ τὰς οδηγίας τοῦ ὁποῖου ἤρχισε νὰ προχωρῇ ἀπαλῶς πρὸς τὴν δόξαν. Διὰ τοῦτο καὶ διετήρησε μέχρι τελευταίας στιγμῆς εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τοῦ διδασκάλου του.

Ὁ νέος Ταδέμα ἐβοήθησε τὸν διδάσκαλόν του εἰς τὰς τοιχογραφίας τοῦ δημαρχείου τῆς Ἀμβέρσης. Ἐμαθε νὰ μεταχειρίζεται τὸν τρόπον τοῦ Λάϋς εἰς τὴν ἀνάμειξιν τῶν χρωμάτων· κυρίως ἔμαθε νὰ τὸν μιμῆται εἰς τὴν προσοχὴν ἐπὶ παντός, ἔστω καὶ τοῦ παραμικροτέρου, ἀρχιτεκτονικοῦ ζητήματος ἐνὸς πίνακος.

Κάθε λεπτομέρεια τῆς εἰκόνης ἦτο ἐπεξεργασμένη μὲ τὴν ἰδίαν τελειότητα καὶ ἀκριβείαν· αὐτὸ ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς σχολῆς. Ὁ Ταδέμα ἐμιμήθη τὸν διδάσκαλόν του καὶ εἰς τὴν προτίμησιν τῶν ἀρχαίων θεμάτων διὰ τοὺς πίνακάς του. Ὁ Λάϋς ἐνδιαφέρετο διὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τοῦ Βελγίου—τῆς πατρίδος του. Ὁ Ταδέμα ἐμελέτησε μὲ ἔρωτα καὶ μεγάλῃν προσοχὴν τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀλλανδίας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ Μεσαίω-νος, καὶ ἔκει ἀνεῦρε τὰ θέματα τῶν πρώτων πινάκων του.

Ὁ πρῶτός του πίναξ, τὸν ὁποῖον ἐζωγράφισε κατὰ τὸ 1858, παρίστανε τὴν «Κλοτίλδην εἰς τοὺς τάφους τῶν ἐγγόνων της». Ὁ ζωγράφος, ὅταν τὸν ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀμβέρσαν, ἦτο μόλις 28 ἐτῶν.

Ἡ ἐπήρεια τοῦ Λάϋς ἦτο καταφανής, ἀλλ' ἐφαίνετο ἄσφως ἐπίσης ἡ ἰσχυρὰ ἀτομικότης τοῦ νέου ζωγράφου.

Ἐπηρεχολούθησαν ἄλλοι μεσαιωνικῆς ὑποθέσεως πίνακες, τῆς Μαροβιγζιανῆς ιδίως ἐποχῆς. Ὁ Ταδέμα ἤρχισε βαθμηδὸν ν' ἀποκτᾷ τὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα· εἰς τοὺς πίνακάς του, ζωγραφισμένους μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ ἱστορικὴν ἀκριβείαν, ἐδαψίλευσε χλιδὴν πλούτου διακοσμητικοῦ.

Εἰς τὸν πίνακά του «Ἡ Φρεδεγάνδη παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τοῦ Πραιτεξτάτου» ἐθαυμάσθη παρ' ὅλων τῶν ὑπέρροχον Ρωμαϊκῶν μωσαϊκῶν τοῦ δαπέδου. Ἀλλ' ἡ προσοχή του δὲν κατετρίβετο μόνον εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικάς λεπτομερείας τῶν πινάκων του. Ὁ Ταδέμα ἐγνώριζε κυρίως νὰ διαγράφῃ καθαρότατα τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἡρώων του—τῶν θεμάτων του δηλαδή.

Ἐπὶ μίαν περίπου δεκαετίαν ὁ Ταδέμα παρέμεινε πιστὸς εἰς τοὺς Μαροβιγζιῶς. Ἀπὸ τοῦ 1863 ὅμως ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν Αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ, ἐγκαταλείψας τὸν Μεσαίωνα, ἀνεζήτησεν ἀλλαγὴν τὰ θέματά του.

«Οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν» εἶνε ἓνας πίναξ θαυμάσιος.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἤντησε τὰς ἐμπνεύσεις του ἐπὶ δύο ἢ τρία μόνον ἔτη. Περὶ τὸ 1865 ὁ Ταδέμα ἠγκυροβόλησεν ὁριστικῶς εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἐποχὴν, ὅπου καὶ παρέμεινε πιστὸς μέχρι τοῦ θανάτου του. Εἶχεν εὖρε τὸν δρόμον του, τὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἠρμόζεν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ιδιοσυγκρασίαν του.